

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยและพัฒนาระบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในเขตพื้นที่ การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ในครั้งนี้ มีผลการวิจัยจำแนกได้เป็น 3 ส่วน คือ สภาพการบริหารและการ จัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์เขต 2 ระบบการบริหารจัดการคุณภาพ การศึกษา ผลการประเมินระบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา และนโยบายและยุทธศาสตร์ด้าน การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดังรายละเอียดต่อไปนี้

สภาพการบริหารและจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2

สภาพทั่วไป

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 เป็นเขตพื้นที่การศึกษาขนาดเล็กซึ่งตั้งอยู่ทาง ทิศตะวันตกของจังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วยโรงเรียน จำนวน 160 โรงเรียน ครูและผู้บริหาร โรงเรียน จำนวน 2,203 คน บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 81 คน และนักเรียน 38,634 คน โดยตั้งอยู่ หมู่ที่ 6 ตำบลลาดยาว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ มีพื้นที่ความรับผิดชอบครอบคลุม 3 อำเภอ คือ อำเภอลาดยาว อำเภอแม่วงก์ อำเภอบรรพตพิสัย และ 2 กิ่งอำเภอ คือ กิ่งอำเภอแม่เปิน และกิ่งอำเภอ ชุมตาบง สภาพทางภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การทำเกษตรกรรมแต่ทางด้านทิศ ตะวันตกของพื้นที่ในเขตอำเภอลาดยาว อำเภอแม่วงก์ กิ่งอำเภอแม่เปิน และกิ่งอำเภอชุมตาบง เป็นภูเขา สลับซับซ้อนเงินป่าทึบเชื่อมโยงกับป่าห้วยขาแข้งของจังหวัดอุทัยธานี และทางส่วนบนของอำเภอแม่วงก์และอำเภอลาดยาว เป็นส่วนติดต่อกับป่าทึบของจังหวัดตากที่เชื่อมโยงต่อไปถึงป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ของจังหวัดกาญจนบุรี มีประชากรในพื้นที่รวมกัน ทั้งสิ้น 276,265 คน จำแนกเป็นชาย 136,327 คน หญิง 139,936 คน ซึ่งส่วนใหญ่ (ร้อยละ 80) ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และอาศัยอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม โดยตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างกระจัดกระจายมีการติดต่อในทางตรงแบบตัวต่อตัวมีแบบอย่างขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมที่คล้ายคลึงกัน ไม่มีแบ่งชั้นวรรณะ มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ นับถือ ระดับอาวุโส มีคุณธรรมและนับถือศาสนาพุทธเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจในการควบคุมความประพฤติ ของคนในสังคม มีการอพยพของประชากรจากทั่วทุกภาคเข้ามาตั้งถิ่นฐานและการประกอบอาชีพใน เขตพื้นที่ที่เกินจำนวนมาก ชุมชนบางแห่งเป็นชุมชนที่อพยพมาจากแหล่งเดียวกันซึ่งมีจำนวนมากพอที่จะ ตั้งเป็นตำบลได้ก็มี การตั้งถิ่นฐานในลักษณะนี้จะยึดประเพณีดั้งเดิมและมีเอกลักษณ์เฉพาะที่ เช่น ชาว ไทยเชื้อสายอิสาน ชาวไทยเชื้อสายจีน เป็นต้น

การบริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาก่อนที่จะมีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงาน 3 ประเภท คือ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดรับผิดชอบดูแลโรงเรียนของรัฐระดับประถมศึกษา สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดรับผิดชอบดูแลโรงเรียนของเอกชน และสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดรับผิดชอบดูแลโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาของเอกชน ต่อมาเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2546 กระทรวงศึกษาธิการจึงมีประกาศกำหนดเขตพื้นที่การศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์เขต 2 ซึ่งประกอบด้วย อำเภอลาดยาว อำเภอบรรพตพิสัย อำเภอแม่วงก์ กิ่งอำเภอชุมตาบง และกิ่งอำเภอแม่เปิน ส่งผลให้โรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาทั้งในสังกัดของรัฐและของเอกชนที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอต่าง ๆ ดังกล่าว ต้องถูกยุบรวมเข้าไว้ด้วยกันภายใต้การดูแลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 โดยมีอดีตผู้บริหารการศึกษาในระดับจังหวัดมาดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นผลให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาต่าง ๆ มีความเชื่อว่าการมีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาไม่น่าจะทำให้จะแตกต่างจากเดิมอย่างไร เพราะผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งอยู่ในฐานะผู้นำมักจะคิดและปฏิบัติที่ไม่แตกต่างไปจากเมื่อครั้งก่อนยุบโครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการแต่อย่างใด โดยเชื่อว่าการบริหารและการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะสำเร็จได้ สถานศึกษาต้องปฏิบัติตามนโยบายและคำสั่งของหน่วยงานต้นสังกัดอย่างเคร่งครัด

โครงสร้างการบริหารจัดการเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

การบริหารจัดการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาเป็นการจัด โครงสร้างแบบปริมาตร มีลักษณะเป็นแนวตั้ง จำแนกเป็น 6 กลุ่มงานตามหน้าที่หรือความเชี่ยวชาญเฉพาะ ประกอบด้วย กลุ่มผู้อำนวยการ กลุ่มบริหารงานบุคคล กลุ่มนโยบายและแผน กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา กลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา และกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา โดยมีผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาอยู่ในฐานะผู้บังคับบัญชาสูงสุดในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีรองผู้อำนวยการ และผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้บริหารในระดับรองลงมา พร้อมทั้งหัวหน้ากลุ่มเป็นผู้บังคับบัญชาเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในแต่ละกลุ่ม นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา เป็นคณะกรรมการทางด้านบริหารการศึกษา และมีคณะกรรมการข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา เป็นคณะบุคคลในการบริหารงานบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในส่วนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาก็จัด โครงสร้างทำนองเดียวกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของสถานศึกษา พร้อมทั้งได้กำหนดให้รวมสถานศึกษาจำนวน 10-15 โรงเรียน เป็น 1 เครือข่าย มีผู้บริหารสถานศึกษาคนหนึ่งเป็นประธานเครือข่ายส่วนผู้บริหารที่เหลือเป็นกรรมการเครือข่าย

การนิเทศการศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ได้กำหนดให้งานนิเทศการศึกษาเป็นภารกิจหลักที่สำคัญประการหนึ่งซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา โดยมีศึกษานิเทศก์ จำนวน 14 คน เป็นบุคลากรหลักที่รับผิดชอบนิเทศการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในด้านหลักสูตร การเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ศึกษานิเทศก์ 1 คน รับผิดชอบ นิเทศสถานศึกษาในสังกัด 1 กลุ่มเครือข่ายซึ่งมีสถานศึกษาจำนวน 15 โรงเรียน การดำเนินการนิเทศของศึกษานิเทศก์มี 2 ลักษณะ คือ การจัดทำโครงการอบรมครูประจำปีตามวงเงินงบประมาณที่ได้รับจัดสรรในแต่ละปีงบประมาณ หรือจัดอบรมโดยเรียกเก็บค่าใช้จ่ายจากครู และการนิเทศโดยการไปพบครูที่โรงเรียนโดยตรง

การนิเทศโดยการทำโครงการอบรมครูหรือพัฒนาครูในรอบปีงบประมาณส่วนใหญ่จะจัด ณ สถานที่กลางซึ่งตั้งอยู่ในเขตอำเภอที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดังอยู่หรือจัดอบรมในเขตอำเภอเมืองตามห้องประชุมของหน่วยงานราชการหรือเอกชนต่าง ๆ การนิเทศในลักษณะนี้มักจะดำเนินการตามนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด หรือหน่วยงานเจ้าของงบประมาณ โดยไม่มีการประเมินความต้องการจำเป็น วิเคราะห์ และจัดลำดับความต้องการในการพัฒนาครู “ผมยอมรับเลยว่าไม่ได้ดูความต้องการของครูแต่ละคน เมื่อจัดทำโครงการฝึกอบรมพัฒนาครูก็จะมีหนังสือแจ้งให้ทุก โรงเรียนส่งครูเข้าอบรมตามจำนวนที่กำหนดให้” ส่วนใหญ่กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการศึกษามักจะจัดฝึกอบรมพัฒนาครูในช่วง 2 เดือน ก่อนสิ้นปีงบประมาณ ส่วนการเดินทางไปนิเทศที่สถานศึกษาโดยตรงจะพบน้อยมาก ซึ่งสถานศึกษาบางแห่งบอกว่าศึกษานิเทศก์ไม่เคยไปนิเทศเลยโดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานศึกษาที่อยู่ห่างไกลจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะได้รับการนิเทศน้อยมาก “นาน ๆ ทีถึงจะเห็นศึกษานิเทศก์มานิเทศการเรียนการสอนที่โรงเรียนเราซักครั้ง การมานิเทศแต่ละครั้งก็มักจะเป็นเรื่องติดตามนโยบายของเขตบ้าง ของชั้นพื้นฐานบ้าง หรือของกระทรวงบ้าง ไม่ค่อยเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอนของโรงเรียนเราเท่าใด โดยมากแล้วเราก็จะนิเทศกันเองในโรงเรียนมากกว่า” ซึ่งศึกษานิเทศก์ได้ให้เหตุผลว่า เนื่องจากบางโรงเรียนตั้งอยู่ห่างไกลจาก สำนักงานเขตพื้นที่ค่อนข้างมาก ถ้าจะออกไปนิเทศที่โรงเรียนต้องได้รับการสนับสนุนเรื่องรถยนต์และงบประมาณน้ำมันเชื้อเพลิงซึ่งก็มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ศึกษานิเทศก์ยังมีงานที่ต้องทำบน โต๊ะตามนโยบายและหนังสือสั่งการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งหนังสืออื่น ๆ จากหน่วยงานภายนอกด้วย “เราไม่สามารถออกไปนิเทศโรงเรียนที่รับผิดชอบได้บ่อย ๆ หรอก โรงเรียนอยู่ไกลจากเขตมาก ต้องจองขอใช้รถจากเขต จองยากมากกว่าจะได้ รถมีน้อยแต่คนต้องการใช้มีมาก บางทีรถว่างแต่ก็มีปัญหาเรื่องงบประมาณค่าน้ำมันเชื้อเพลิง และศึกษานิเทศก์เราก็ต้องทำงานเอกสารอย่างอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับงานที่รับผิดชอบตามที่สำนักงานเขต สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการมอบหมาย และที่หน่วยงานต่าง ๆ ภายนอกมีหนังสือขอความร่วมมือมา”

การเปลงนโยบาย การบริหาร และการติดตามประเมินผล

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์เขต 2 มีการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาไว้ในแผนปฏิบัติราชการระยะ 4 ปี และแผนปฏิบัติราชการประจำปี นโยบาย แผนงาน และโครงการส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นการพัฒนาในระดับสำนักงานเขตพื้นที่ มากกว่าระดับสถานศึกษา โดยในการจัดทำแผนปฏิบัติราชการจะดำเนินการ โดยกลุ่มนโยบายและแผน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบางส่วน มีตัวแทนผู้บริหารสถานศึกษาจำนวนหนึ่งเข้ามามีส่วนร่วมด้วย แต่ไม่พบว่ามีตัวแทนครูผู้สอนเข้ามามีส่วนร่วมแต่อย่างใด เมื่อจัดทำแผนเสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้วกลุ่มนโยบายและแผนจะมีหน้าที่หลักในการบริหารแผน ส่วนการนำแผนไปปฏิบัติจริงให้เห็นผลเป็นรูปธรรมจะเป็นเรื่องของบุคลากรในกลุ่มงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นเจ้าของโครงการ โดยโรงเรียน ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการ โครงการแต่อย่างใด

สำหรับการติดตามประเมินผลนโยบาย แผนและ โครงการการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะมีหน่วยงานรับผิดชอบ 3 หน่วยงาน ได้แก่ กลุ่มนโยบายและแผน ทำการติดตาม และประเมินผลนโยบายและโครงการต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจราชการทำการตรวจติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาตามนโยบายเฉพาะของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยตรวจสอบภายในซึ่งจะทำหน้าที่ในการตรวจติดตามการดำเนินงานทางการเงินและทรัพย์สิน

การส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์เขต 2 ดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ใน 4 ด้าน ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ และด้านบุคคล โดยในด้านวิชาการจะให้การสนับสนุนด้านความรู้และทักษะปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยจัดให้มีโครงการฝึกอบรมและพัฒนาครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษา รวมทั้งให้การสนับสนุนด้านหนังสือ ตำรา เอกสาร และสื่อวัสดุอุปกรณ์ประกอบการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร โดยมีกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาเป็นหน่วยรับผิดชอบ ส่วนในด้านบุคลากรของสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะให้การสนับสนุนสถานศึกษาเกี่ยวกับการจัดสรรอัตรากำลัง คัดเลือกหรือสรรหาและบรรจุแต่งตั้งครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนการพัฒนา การบำเหน็จความชอบ และการ โอนย้ายตามความเห็นชอบของคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา โดยมีกลุ่มบริหารงานบุคคลเป็นหน่วยงานรับผิดชอบ สำหรับด้านงบประมาณให้การสนับสนุนสถานศึกษาโดย

การจัดสรรงบประมาณ วัสดุ และครุภัณฑ์ไปยังสถานศึกษาตามความเห็นชอบของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา โดยมีกลุ่มนโยบายและแผนเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ

สภาพปัญหาโดยทั่วไปของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2

โรงเรียน โดยทั่วไปในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ยังมีปัญหาในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในกลุ่มสาระวิชาหลัก ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ดังจะเห็นได้จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ได้ตั้งเป้าหมายของคะแนนเฉลี่ยไว้ในแผนปฏิบัติราชการปี พ.ศ. 2549-2551 เพียงร้อยละ 50 เท่านั้น นอกจากนี้โรงเรียนยังประสบกับปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนมากกว่าร้อยละ 0.2 ซึ่งก่อให้เกิดความสูญเปล่าทางการศึกษา ดังนั้นในแผนปฏิบัติราชการปี 2549-2551 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์เขต 2 จึงได้ตั้งเป้าหมายนักเรียนออกกลางคันไว้ไม่เกินร้อยละ 0.1 ในด้านบุคลากร รวมทั้งโรงเรียนส่วนใหญ่ยังมีปัญหาด้านการบริหารจัดการหลักสูตร และการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์เขต 2 ได้ตั้งเป้าหมายการพัฒนาสถานศึกษาทั้ง 2 ด้านในปี 2549-2551 ไว้ร้อยละ 50 ตลอดจนยังมีปัญหาด้านการพัฒนาและปรับปรุงห้องพิเศษ ได้แก่ ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ ภาษา ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ และห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์เขต 2 ได้ตั้งเป้าหมายการดำเนินงานในปี 2549-2551 ไว้ที่ร้อยละ 80 นอกจากนี้ยังมีปัญหาในด้านการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและคัดกรองแก้ปัญหานักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพเสถียร การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา การจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศ และการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดังจะเห็นได้จากเป้าหมายการดำเนินงานจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ที่กำหนดไว้ ร้อยละ 100

ความสัมพันธ์ระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากับสถานศึกษาในสังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 มีมุมมองต่อสถานศึกษาในฐานะที่เป็นหน่วยงานในสังกัดซึ่งอยู่ภายใต้การบังคับบัญชา โดยมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามแผนนโยบาย ระเบียบ และคำสั่งต่าง ๆ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้นการทำงานร่วมกันระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากับสถานศึกษาจึงเป็นไปในรูปแบบที่เป็นทางการ โดยยึดถือหน้าที่ตามที่กฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการแผ่นดิน และการบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ ในขณะที่สถานศึกษามองว่าตนเองน่าจะมีอิสระในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเนื่องจากกฎหมายได้กำหนดในสถานศึกษาทุกแห่งเป็นนิติบุคคล ดังนั้นจึงไม่เชื่อมั่น ไม่ไว้วางใจในการแสดงบทบาทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และเมื่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีหนังสือแจ้งขอความร่วมมือให้สถานศึกษาดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดสถานศึกษาก็จำใจต้องดำเนินการแม้ว่าจะไม่เห็นด้วยกับสิ่งนั้นก็ตาม

ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2

ภายหลังการปฏิรูปโครงสร้างการบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการที่กำหนดโครงสร้างการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็น 2 ระดับ คือ ระดับกระทรวง และระดับเขตพื้นที่การศึกษา โดยในระดับเขตพื้นที่การศึกษาได้กำหนดให้ยุบรวม โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โรงเรียนมัธยมศึกษาศึกษาในสังกัดกรมสามัญศึกษา และโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และจัดตั้งเป็นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ส่งผลให้โรงเรียนที่แตกต่างสังกัดกันแต่เดิมมีความรู้สึกแปลกแยกกันอยู่ โดยเฉพาะ โรงเรียนประถมศึกษา และ โรงเรียนมัธยมศึกษา โดยกลุ่มโรงเรียนมัศึกษามีความเห็นว่ากลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาได้รับการดูแล สนับสนุนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามากกว่า เนื่องจากมีตัวแทนของครูและผู้บริหารสายประถมศึกษาเดิมเข้าไปอยู่ในคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา และอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งได้รับการสนับสนุนทางด้านวัสดุ อุปกรณ์ และความรู้ทางวิชาการจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามากกว่า ในขณะที่กลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาเห็นว่าผู้บริหารและครู โรงเรียนมัศึกษามองโรงเรียนประถมศึกษาอยู่ในระดับที่ต่ำกว่า

ระบบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา: โรงเรียนบ้านหนองขำนาญ

สภาพทั่วไปโรงเรียนบ้านหนองขำนาญ

โรงเรียนบ้านหนองขำนาญเป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กโรงเรียนตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล โดยตั้งอยู่ที่หมู่ 11 ตำบลศาลเจ้าไก่อต้อ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ เปิดสอนระดับชั้นอนุบาล 1-2 จำนวน 2 ห้องเรียน และเปิดสอนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 6 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 8 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งสิ้น 84 คน มีครูรวม 6 คน แยกเป็นผู้บริหาร 1 คน และครู 5 คน มีครูบางคนต้องสอนเด็กนักเรียนมากกว่า 1 ห้องเรียน มีอาคารเรียน 2 ชั้น 1 หลัง อาคารเอนกประสงค์ 1 หลัง อาคารโรงอาหาร 1 หลัง อาคารห้องสมุดซึ่งเพิ่งจะสร้างเสร็จ 1 หลัง และอาคารบ้านพักครู 2 หลังด้านหน้าอาคารเรียน เป็นบ่อเลี้ยงปลา และสวนป่าธรรมชาติ ด้านหลังและด้านซ้ายของโรงเรียนเป็นป่าไผ่ และไร่มันสำปะหลัง ส่วนด้านขวาของโรงเรียนเชื่อมออกไปเล็กน้อยเป็นที่ตั้งของวัดหนองขำนาญ ผู้บริหารและคณะครูมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน และประชาชนในพื้นที่เขตบริการของโรงเรียนก็ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนเป็นอย่างดี ดังคำกล่าวของกรรมการสถานศึกษาท่านหนึ่งที่ว่า “พวกกรรมการทุกคนและประชาชนทุกคนเต็มใจช่วยโรงเรียนถ้าโรงเรียนต้องการให้เราช่วย แม้ว่าเราจะมีการศึกษาน้อยและไม่ค่อยมีเงินก็ตาม เพราะเราช่วยโรงเรียนมันก็เหมือนเราได้ช่วยลูกหลานของพวกเรา” ประชาชนในเขตบริการของโรงเรียนทุกคนนับถือศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่มีฐานะ

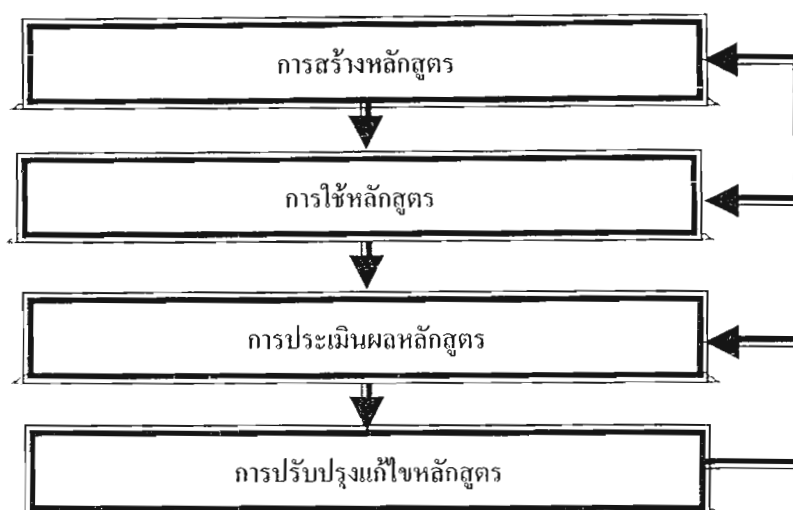
ยากจน ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์ ปลูกข้าว ทำไร่ ทำสวน และมีการขุดบ่อเลี้ยงปลาไว้ที่บ้าน เพื่อใช้น้ำบริโภคและอุปโภคในครัวเรือน

ปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรโรงเรียนบ้านหนองขำนาญ

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรของ โรงเรียนบ้านหนองขำนาญตามแนวทางที่กระทรวงศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 กำหนดให้ยังไม่สามารถทำให้นักเรียนมีผลการเรียนเป็นที่น่าพอใจ และทักษะการอ่าน การเขียนซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตก็ยังไม่ดี ดังคำกล่าวของครูคนหนึ่งที่ว่า “นักเรียนของเราจะไม่หวังไปแข่งกับใครหรอก ขอเพียงแก่พวกเขาอ่านออกเขียนได้ เราก็พอใจแล้ว” ครูบางคนต้องจัดการเรียนการสอนนักเรียน 2 ชั้นเรียนในเวลาเดียวทำให้นักเรียนไม่ได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน เพราะครูต้องสอนนักเรียนระดับชั้นที่ต่ำกว่าก่อนแล้วจึงไปสอนระดับชั้นที่สูงกว่า ดังคำกล่าวของครูที่ว่า “ฉันสอน ป.2 กับ ป.3 สอนนักเรียน ป.2 ได้สักพักหนึ่งก่อนก็ให้งาน แล้วจึงสอนค่อยมาสอน ป.3 บางทีก็เผลอเหมือนกันนะว่า ป.2 กับ ป.3 ใครมันเก่งกว่ากัน บางนักเรียนชั้น ป.2 ทำข้อสอบได้ดีกว่านักเรียนชั้น ป.3 ก็มี” การวัดและประเมินผลการเรียนยังไม่สอดคล้องกับสภาพของนักเรียนแต่ละระดับชั้น ดังคำกล่าวของครูคนหนึ่งที่ว่า “ฉันก็ใช้ข้อสอบเหมือน ๆ กันทั้งสองชั้น เขาก็เรียนเหมือน ๆ กัน ก็ไม่เห็นว่าจะแตกต่างกันซักเท่าไร” นอกจากนี้ถึงครูจัดให้นักเรียนได้เรียนบางอย่างไม่สัมพันธ์กับชีวิตและสังคม ทำให้ไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังคำกล่าวของผู้ปกครองที่กล่าวว่า “ฉันไม่รู้หรอกว่ามันเรียนอะไรกันบ้าง ฉันมันแก่แล้ว รู้แต่ว่าครูเขาให้มันอ่าน เขียนอะไรทำนองนี้ บางอย่างก็มันเรียนกันฉันก็ไม่ได้เห็นว่าจะช่วยให้ชีวิตพวกมันดีขึ้นได้อย่างไร ทำไอ้โน่นก็ได้ ไอ้เนี้ยก็ได้ไม่ได้”

การแก้ปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาเชิงระบบที่เน้นการมีส่วนร่วม

คณะครู ผู้บริหาร โรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้แทนผู้ปกครองนักเรียน ศึกษาพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ และนักวิจัยประจำโครงการได้ร่วมกันเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของ โรงเรียนบ้านหนองขำนาญดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งสามารถแสดงได้ดังแผนภาพข้างใต้

ภาพ 2 ระบบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านหนองขำนาญ

1. การสร้างหลักสูตร สถานศึกษาดำเนินการสร้างหลักสูตรโดยหลอมรวมเนื้อหาวิชาจากกลุ่มสาระต่าง ๆ ตามที่หลักสูตรแกนกลางกำหนดไว้เข้าด้วยกันหรือที่เรียกว่าหลักสูตรแบบบูรณาการ ซึ่งมุ่งเน้นให้นักเรียน ได้มีความรู้และทักษะขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ได้แก่ การอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณ มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอดคล้องกับชีวิตและสังคมของประชาชนในพื้นที่ และสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ การจัดหลักสูตรจะจัดออกมาในลักษณะหน่วยการเรียนรู้ เช่น หน่วยเพื่อนฟ้า หน่วยเห็ดนางฟ้า เป็นต้น ซึ่งได้ออกแบบขึ้นมาจากการวิเคราะห์จุดมุ่งหมาย มาตรฐานการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ตลอดจนโครงสร้างด้านเนื้อหา และเวลาตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยในแต่ละหน่วยการเรียนรู้จะครอบคลุมเนื้อหาวิชา 8 กลุ่มสาระคือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพ และเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ

2. การใช้หลักสูตร การจัดหลักสูตรแบบบูรณาการของโรงเรียนบ้านหนองขำนาญมุ่งให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุขเกี่ยวกับสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวและนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้จริง โดยการบูรณาการเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้นักเรียนที่มีหลากหลายช่วงอายุ เช่น ป.1-ป.3 และ ป.4-ป.6 ได้เรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน โดยมีครูเพียงคนเดียวเป็นผู้รับผิดชอบสอนในแต่ละครั้ง ซึ่งจะช่วยในการแก้ปัญหาการขาดแคลนครูหรือมีครูไม่ครบชั้นได้ ดังนั้นในการนำหลักสูตรในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ไปใช้สอนจริงครูผู้สอนทุกคนจะมาวางแผนจัดการเรียนรู้ร่วมกันและลงมือจัดการเรียนรู้ร่วมกัน ในลักษณะสอนเก็บทีม เน้นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดแก้ปัญหา และสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเองจากวัสดุและทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นภายใต้สถานการณ์จริงทั้งในและนอกห้องเรียน

3. การประเมินผลหลักสูตร เมื่อได้หลักสูตรไปใช้แล้ว 1 ภาคเรียน โรงเรียนบ้านหนองขำนาญ ได้ดำเนินการประเมินผลหลักสูตรแบบบูรณาการที่สร้างขึ้นใน 2 ลักษณะคือ 1)การประเมินผลหลักสูตร โดยพิจารณาจากข้อมูลผลการเรียนของนักเรียนทั้งการประเมินผลระหว่างภาคเรียนและการประเมินผลปลายภาคเรียน โดยเน้นให้ครูวัดและประเมินผลการเรียนของนักเรียนจากผลงานหรือการปฏิบัติตามสภาพที่แท้จริงของนักเรียน 2)การประเมินปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตรระหว่างภาคเรียนและเมื่อสิ้นภาคเรียน โดยพิจารณาจากความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้สอนและผู้ปกครองนักเรียน การประเมินทั้ง 2 ส่วนมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำผลการประเมินไปปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในภาคเรียนต่อไป

4. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร โรงเรียนบ้านหนองขำนาญได้นำผลการประเมินหลักสูตรมาใช้ในการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร โดยจัดประชุมระดมความคิดเห็นจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะครู ผู้บริหาร กรรมการสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์เขตพื้นที่การศึกษาเพื่อกำหนดสิ่งที่ควรปรับปรุงในหลักสูตร ได้แก่ การปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาวิชาในหน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วย การสร้างหน่วยการเรียนรู้เพิ่มเติม การปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ของครู และการปรับปรุงหลักเกณฑ์และแนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนของนักเรียน จากนั้น โรงเรียน ได้ไปดำเนินการจัดทำรายละเอียดของหลักสูตร ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามความเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และนำไปใช้จัดการเรียนรู้ในภาคเรียนต่อไป

ระบบการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศ:โรงเรียนวัดบ้านแดน

สภาพทั่วไป

โรงเรียนวัดบ้านแดนตั้งอยู่ในที่ดินของวัดบ้านแดน ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านแดน อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ มีจำนวนนักเรียน 122 คน ครู 9 คนซึ่งพอดีกับเกณฑ์อัตรากำลังมีอาคารเรียน จำนวน 2 หลัง รวม 12 ห้องเรียน มีห้องพิเศษได้แก่ ห้องธุรการจำนวน 1 ห้อง ห้องดนตรีไทย จำนวน 1 ห้อง ห้องคอมพิวเตอร์จำนวน 1 ห้อง ห้องปฏิบัติการทางภาษาจำนวน 1 ห้อง และห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ 1 ห้อง ผู้ปกครองนักเรียน กรรมการสถานศึกษา และประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา และรับจ้างทั่วไป นับถือศาสนาพุทธและให้ความสำคัญกับการศึกษา โดยให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนเป็นอย่างดี จากการจัดการศึกษาในปีการศึกษา 2546 ที่ผ่านมาพบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียง 2 กลุ่มสาระ คือ กลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษา และกลุ่มการงานพื้นฐานและเทคโนโลยี นอกนั้นล้วนแต่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ทั้งสิ้น

ปัญหาการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนวัดบ้านแคน

การดำเนินงานข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนบ้านแคนประสบปัญหาทั้งในส่วนครูผู้รับผิดชอบตัวข้อมูลสารสนเทศ และระบบงาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. งานของครูมีมาก การดำเนินงานด้านข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนมีครูที่ได้รับมอบหมายจำนวน 1 คน เป็นผู้ดูแลในภาพรวมแต่ในทางปฏิบัติครูผู้รับผิดชอบในแต่ละฝ่ายงานรวมทั้งครูผู้สอนประจำชั้นเรียนก็จะต้องดูแลงานข้อมูลสารสนเทศในส่วนที่ตนเองเกี่ยวข้องด้วยเช่นกัน แต่เนื่องจากครูต้องมีภาระงานสอนค่อนข้างมากจึงไม่สามารถทำงานข้อมูลสารสนเทศได้อย่างเต็มที่ ดังคำกล่าวของครูคนหนึ่งที่ว่า “เรื่องข้อมูลอย่าให้มันมีมากนัก ในสัปดาห์หนึ่ง ๆ ผมต้องสอน 27 ชั่วโมง แล้วยังต้องมาทำข้อมูลเรื่องนั้นเรื่องนี้ก็อีก เดี่ยวมา ๆ บางทีก็ข้อมูลเดิม ๆ เพียงแต่เปลี่ยนรูปแบบไปบ้างเล็กน้อย แล้วผมจะเอาเวลาที่ไหนไปทำ พวกกันตรง ๆ เลย ผมก็ต้องเบียดบังเวลามาจากเด็กนั่นแหละ” นอกจากนี้ยังทำให้ครูมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อหน่วยงานต้นสังกัดและงานด้านข้อมูลสารสนเทศดังที่ครูรายหนึ่งที่ว่า “ครูเองก็มีภาระค่อนข้างมากยังต้องให้รายงานข้อมูลอีก ซึ่งข้อมูลส่วนใหญ่ที่ให้รายงานจึงเป็นข้อมูลตามสั่งมากกว่าจะเป็นข้อมูลที่มาจากการต้องการของสถานศึกษาเอง”

2. งานข้อมูลสารสนเทศเริ่มต้นเพราะถูกสั่งให้ทำ การดำเนินงานข้อมูลสารสนเทศส่วนใหญ่ของโรงเรียนมิได้เริ่มต้นมาจากความต้องการจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการบริหารและการพัฒนาโรงเรียน แต่เป็นการเริ่มต้นเพราะมีนโยบายและหนังสือสั่งการจากหน่วยงานต้นสังกัดสั่งให้ทำดังคำพูดของครูที่ว่า “งานข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนเราส่วนใหญ่เป็นนโยบายที่หน่วยเหนือสั่งให้ทำ แบบฟอร์มไม่ใช่ของเรา เราไม่ได้คิดขึ้นมาเอง เขาแบบมาให้อย่างไร เราก็เก็บข้อมูลให้ตามนั้น” ดังนั้นจึงทำให้โรงเรียนมองไม่เห็นความเชื่อมโยงของข้อมูลสารสนเทศทั้งระบบ การบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนจึงอยู่ในสภาวะที่ตั้งรับอยู่ตลอดเวลา

3. ข้อมูลส่วนใหญ่ยังเป็นเพียงข้อมูลดิบยังไม่ได้แปลงไปสู่สารสนเทศ ข้อมูลของโรงเรียนที่เก็บรวบรวมไว้ตามนโยบายและหนังสือสั่งการของหน่วยงานต้นสังกัด เป็นเพียงข้อมูลดิบ ยังไม่ได้นำไปประมวลผลเป็นสารสนเทศเพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจทางด้านการบริหาร โรงเรียน ดังคำกล่าวของครูที่รับผิดชอบว่า “ข้อมูลที่เรามีอยู่ส่วนมากเป็นเพียงข้อมูลดิบ ไม่ได้เอาไปวิเคราะห์หรือทำอะไร นอกจากนี้แบบมันเป็นอย่างไงพอรวบรวมมาได้เราก็เก็บมันไว้เท่านั้น” ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากการขาดความรู้ความเข้าใจในรูปแบบของการประมวลผลข้อมูลสารสนเทศ ดังคำพูดของครูที่ว่า “ครูยังขาดรูปแบบการประมวลผลข้อมูล ต่างคนต่างก็ไปวิเคราะห์กันเอง”

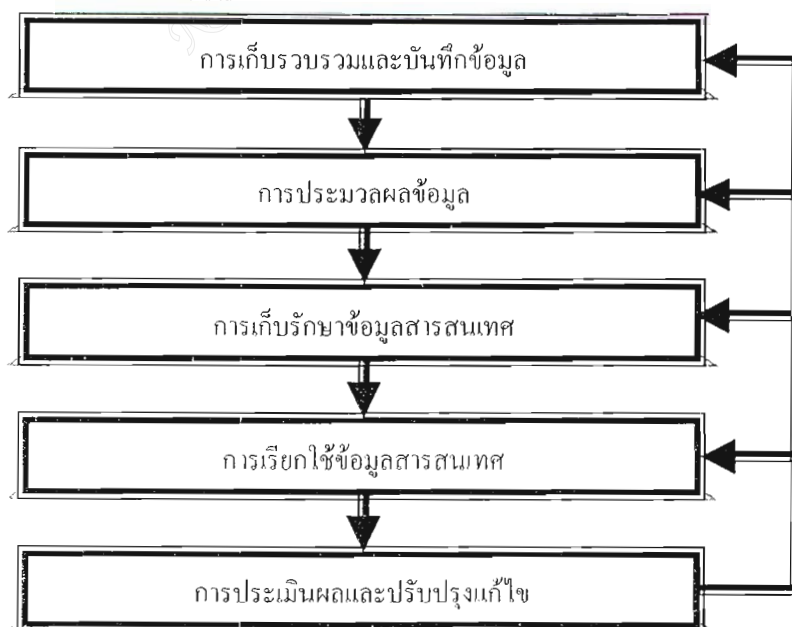
4. เก็บไว้ไม่เป็นที่ ข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนมีหลายประเภทด้วยกันซึ่งกระจัดกระจายอยู่ตามงานต่าง ๆ และอยู่ที่ครูประจำชั้นแต่ละคน ประกอบกับการจัดเก็บและบันทึกข้อมูลสารสนเทศมิได้เริ่มต้นจากตัวโรงเรียนเองและยังไม่มีแบบแผนที่ชัดเจนส่วนใหญ่จะอยู่ในลักษณะต่างฝ่ายต่างทำให้เกิดภาวะการจัดเก็บข้อมูลซ้ำซ้อนดังคำกล่าวของครูคนหนึ่งที่ว่า “งานของใครคนนั้นก็เก็บข้อมูล ใครเป็น

คนเก็บข้อมูลก็เก็บข้อมูลไว้ที่คนนั้น” ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของครูอีกคนหนึ่งที่ว่า “ข้อมูลส่วนใหญ่เราจะเก็บไว้ในกระดาษ เก็บไว้ที่ผู้รับผิดชอบแต่ละงาน เช่น งานวิชาการก็จะเก็บไว้ที่วิชาการ โรงเรียน” นอกจากนี้โรงเรียนยังมีปัญหาด้านอุปกรณ์ในการจัดเก็บรักษาข้อมูลสารสนเทศ โดยมีคอมพิวเตอร์เพียง 1 เครื่องซึ่งก็ไม่สมบูรณ์มากนัก ดังข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนจึงอยู่ในกระดาษเป็นส่วนใหญ่และเก็บไว้ในตู้เอกสารที่ห้องทำงานของผู้บริหาร โรงเรียน ส่วนที่อยู่ในเครื่องคอมพิวเตอร์มีเพียงบางส่วนเท่านั้น

5. เรียกว่าค่อนข้างยาก ผลจากการเก็บข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนไว้ไม่เป็นที่และมีทั้งที่อยู่รูปเอกสารและอยู่ในคอมพิวเตอร์ซึ่งเก็บรักษาไว้ทั้งที่ผู้บริหาร โรงเรียน หัวหน้างานธุรการ และครูผู้รับผิดชอบงานแต่ละงานอีกด้วย ดังนั้นเมื่อโรงเรียนต้องการข้อมูลสารสนเทศเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนหรือบุคลากรของโรงเรียนก็จะใช้เวลาหาค่อนข้างมาก ดังคำพูดของครูผู้รับผิดชอบที่ว่า “ถ้าจะหาข้อมูลที่ผมก็ต้องเดินไปหาผู้รับผิดชอบ บางทีต้องเดินไปเกือบทุกชั้นเรียน” โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลที่เก็บรักษาไว้ที่ผู้รับผิดชอบงานแต่ละงานซึ่งถ้าเขาไม่อยู่หรือไปราชการก็จะไม่สามารถหาข้อมูลได้เนื่องจากครูคนอื่นไม่รู้หรือไม่สามารถทำการแทนได้ ดังคำพูดครูคนหนึ่งที่ว่า “ข้อมูลที่เก็บไว้ที่หัวหน้างานที่รับผิดชอบ ถ้าเขาไม่อยู่ก็ไม่สามารถทำการแทนกันได้” ด้วยเหตุนี้เมื่อหาข้อมูลที่ต้องการไม่เจอจริง ๆ แล้วโรงเรียนก็จะเก็บข้อมูลใหม่ทุกครั้งไป

การแก้ปัญหาการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศเชิงระบบแบบมีส่วนร่วม

โรงเรียนวัดบ้านแดน ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน โดยระดมความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน และศึกษานิเทศก์ผู้รับผิดชอบโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการ 5 ขั้นตอนดังภาพที่ 3

ภาพ 3 ระบบการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนวัดบ้านแดน

1. การเก็บรวบรวมและบันทึกข้อมูล โรงเรียนดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเริ่มต้นเก็บข้อมูลด้วยตัวโรงเรียนเองไม่ต้องรอให้หน่วยงานต่าง ๆ หรือบุคคลใดมาสั่งให้ทำ ซึ่งทำได้โดยการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการในการใช้ข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ของโรงเรียนในปีที่ผ่านมา ๆ มา รวมทั้งจุดมุ่งหมายในการนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้รับไปใช้ประโยชน์เพื่อการบริหารและการจัดการศึกษาของโรงเรียน จากนั้นจึงสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลตามความต้องการและจุดมุ่งหมายในการนำข้อมูลไปใช้ซึ่งครอบคลุมในทุก ๆ ด้าน ได้แก่ ด้านนักเรียน ด้านครูและผู้บริหาร โรงเรียน ด้านวัสดุ อุปกรณ์ และอาคารสถานที่ ด้านการเงินและงบประมาณ ด้านผู้ปกครองและชุมชน และด้านอื่น ๆ ทั้งนี้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โรงเรียนจะดำเนินการเพียงครั้งเดียวเมื่อต้นปีการศึกษาเท่านั้น โดยโรงเรียนได้ออกคำสั่งแต่งตั้งครู 1 คน เป็นหัวหน้ารับผิดชอบงานข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนพร้อมทั้งให้ครูทุกคนเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนที่ตนเองเกี่ยวข้องทั้งในฐานะครูประจำชั้นและครูผู้รับผิดชอบงานสนับสนุนในฝ่ายต่าง ๆ ของโรงเรียนตามแบบสำรวจข้อมูลที่กำหนดให้ จากนั้นนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ตามแบบสำรวจข้อมูลมารวบรวมลงในแบบลงรหัสข้อมูลที่โรงเรียนจัดส่งไปให้ เมื่อดำเนินการกรอกข้อมูลลงในแบบลงรหัสเสร็จสิ้นแล้วก็จะนำแบบลงรหัสดังกล่าวไปส่งให้หัวหน้างานข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนต่อไป

2. การประมวลผลข้อมูล หัวหน้างานข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนดำเนินการประมวลผลข้อมูลโดยนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากแบบลงรหัสทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป หรือคำนวณด้วยมือในกรณีที่ข้อมูลมีจำนวนไม่มาก

3. การเก็บรักษาข้อมูลสารสนเทศ ข้อมูลดิบและสารสนเทศที่ผ่านการประมวลผลแล้วจะถูกจำแนกออกเป็นหมวดหมู่หรือประเภทของข้อมูลสารสนเทศและเก็บรักษาไว้ 2 จุด คือ เก็บรักษาไว้ที่ศูนย์ข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนซึ่งจัดเก็บรักษาไว้ในโปรแกรมคอมพิวเตอร์และเก็บไว้ในแฟ้มเอกสาร และเก็บรักษาไว้ที่ครูแต่ละคนซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบการปฏิบัติงานที่โรงเรียนมอบหมายซึ่งจัดเก็บไว้ในรูปของเอกสาร

4. การเรียกใช้ข้อมูลสารสนเทศ ครูทุกคนในโรงเรียนสามารถเรียกใช้ข้อมูลสารสนเทศจากศูนย์ข้อมูลสารสนเทศกลางของโรงเรียนได้ตลอดเวลา ซึ่งสามารถกระทำได้ง่ายเพียงกรอกรหัสผ่านของเครื่องคอมพิวเตอร์ที่โรงเรียนกำหนดไว้ได้อย่างถูกต้องก็สามารถค้นหาข้อมูลทั้งหมดจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้อย่างรวดเร็ว ในส่วนของข้อมูลที่อยู่ในแฟ้มเอกสารซึ่งเก็บรักษาไว้ในตู้เอกสารที่ห้องผู้บริหาร โรงเรียนครูทุกคนก็สามารถเรียกใช้ได้โดยขออนุญาตจากหัวหน้างานข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน

5. การประเมินและแก้ไขปรับปรุง โรงเรียนดำเนินการติดตามและประเมินผลการแก้ปัญหาการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศทั้ง 4 ขั้นตอน คือ การเก็บรวบรวมและบันทึกข้อมูล การประมวลผลข้อมูล การเก็บรักษาข้อมูลสารสนเทศ และการเรียกใช้ข้อมูลสารสนเทศ โดยมีหัวหน้างานข้อมูลและ

สารสนเทศของโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการ เพื่อนำผลการประเมินที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนาระบบการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้นไป

**ระบบการพัฒนาคณากรเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ: โรงเรียนเทศบาลประชาสรรค์
สภาพทั่วไป**

โรงเรียนเทศบาลประชาสรรค์เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาเปิดสอนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลศาลเจ้าไก่อต้อ หมู่ที่ 4 อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ มีนักเรียน 1143 คน มีครู 44 คน ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่บริการของโรงเรียนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่ข้าวโพด อ้อย มันสำปะหลัง ฝรั่ง หม่อน ยูคาลิปตัส ในส่วนของคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน และประชาชนก็ได้ให้ความสำคัญและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนเป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามจากการจัดการศึกษาในปีการศึกษา 2546 ที่ผ่านมาพบว่านักเรียนยังมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเป้าหมายทุกรายวิชา นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนที่ยังไม่สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และยังไม่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นอย่างแท้จริง

ปัญหาการพัฒนาบุคลากรเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

โรงเรียนเทศบาลประชาสรรค์ประสบปัญหาในด้านการพัฒนาคณากรเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสรุปได้ 8 ประการ ดังนี้

1. ครูผู้สอนยังไม่ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนของโรงเรียนเทศบาลประชาสรรค์ส่วนหนึ่งยังไม่เปลี่ยนแนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ไปจากเดิมยังคงเน้นให้นักเรียนได้รับความรู้จากการถ่ายทอดของครูเป็นหลัก จึงไม่ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ดังจะเห็นได้จากคำพูดของครูคนหนึ่งที่ว่า “การเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนักเรียนต้องค้นหาความรู้ด้วยตนเอง นักเรียนไม่ค่อยสนใจเรียนและครูยังสอนแบบเก่า” นอกจากนี้ยังเห็นว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญยังมีปัญหาหลายอย่างด้วยกันทั้งตัวนักเรียนเอง วิธีการสอนของครู และการวัดและประเมินผลการเรียน ดังคำพูดของครูที่ว่า “วิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้นักเรียนไปค้นเองก็ไม่ทำ เรียนอย่างไรก็ผ่านนักเรียนเลยไม่ค่อยสนใจเรียน การวัดผลไม่เข้ม อยากให้มีเรียนซ้ำชั้น” ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ของครูส่วนใหญ่จึงยังคงใช้การจัดการเรียนรู้แบบเดิมที่เน้นครูเป็นสำคัญอยู่ต่อไป

2. ไม่มีข้อมูลสารสนเทศเพื่อการพัฒนาบุคลากรที่เพียงพอ ในการพัฒนาครูเพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนจะตัดสินใจตามแบบระบบราชการซึ่งยึดถือโครงสร้างการ

พัฒนาครูก็ไม่ตรงกับความต้องการของโรงเรียนดังที่ฝ่ายบริหารของโรงเรียนได้พูดว่า “สพท.กำหนดมา แต่บางเรื่องยังไม่ตรงกับความต้องการ และจัดแค่ช่วงชั้นที่ 3 ช่วงชั้นที่ 4 ไม่ได้จัด”

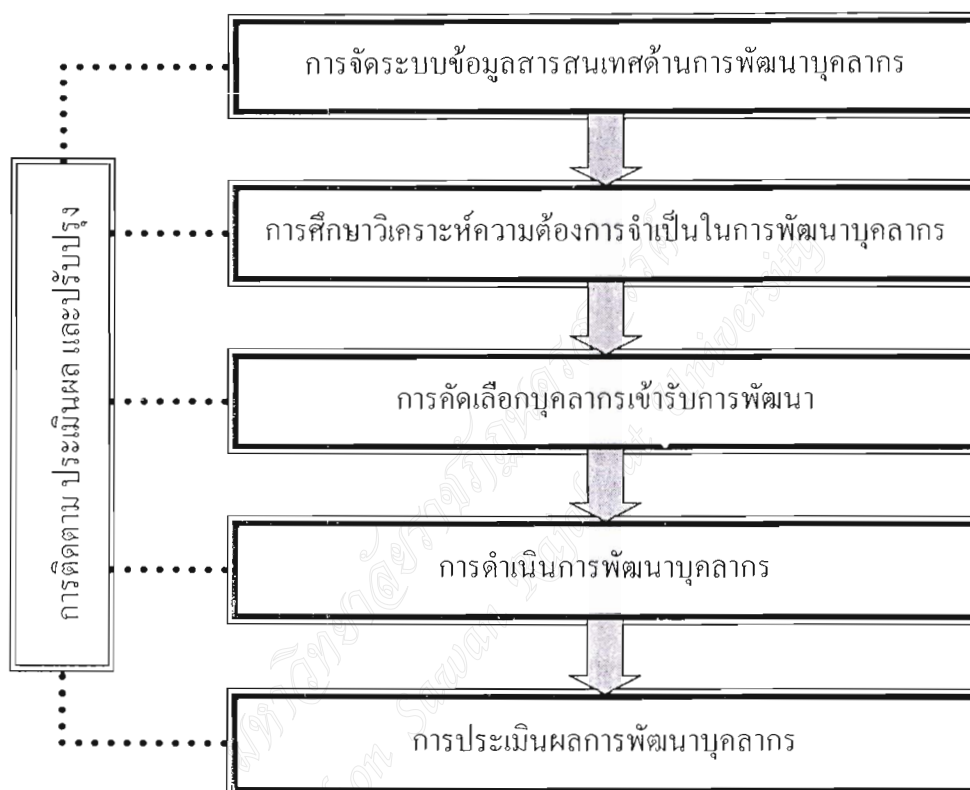
6. แนวทางการพัฒนาบุคลากรเน้นการพัฒนาจากหน่วยงานภายนอกด้วยวิธีการแบบเดิม ในการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญส่วนใหญ่จะใช้วิธีการจัดส่งบุคลากรไปเข้ารับการพัฒนาจากหน่วยงานภายนอก ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มโรงเรียนเครือข่าย องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น สำนักงานสาธารณสุข ฯลฯ ดังที่ครูคนหนึ่งพูดว่า “เคยไปอบรมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ส่วนหน่วยงานอื่น ๆ ก็มีบ้างเล็กน้อย เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ สำนักงานสาธารณสุข เทศบาลตำบล” ส่วนในด้านวิธีการพัฒนาบุคลากรจะใช้วิธีการอบรม ดังคำพูดของครูคนหนึ่งที่ว่า “ที่ไปพัฒนากันทุกวันนี้ส่วนใหญ่จะเป็นการอบรมเสียมาก ที่ให้ฝึกปฏิบัติก็พอมีบ้างแต่ก็เพียงส่วนเล็กน้อยมาก”

7. ไม่มีการติดตามประเมินผลการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เมื่อบุคลากรได้รับการพัฒนามาแล้วโรงเรียนยังไม่ได้จัดให้มีการติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งยังไม่มีการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์กับบุคลากรคนอื่น ๆ อย่างกว้างขวาง ดังที่ครูคนหนึ่งพูดว่า “เมื่อไปอบรมมีการรายงานการอบรมและนำความรู้ที่ได้มาพัฒนาการเรียนการสอน แต่โรงเรียนยังขาดการนิเทศติดตามอย่างจริงจัง” ซึ่งสอดคล้องกับครูอีกคนหนึ่งที่ว่า “โรงเรียนขาดการนิเทศติดตามการพัฒนาบุคลากร แต่เราก็ได้นำความรู้ไปใช้”

8. ผลยังไม่เกิดแก่ผู้เรียนอย่างแท้จริง การดำเนินการพัฒนาบุคลากรเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญยังไม่ส่งผลต่อคุณลักษณะขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของนักเรียน ดังที่ครูผู้สอนรายหนึ่งพูดว่า “ทักษะการคิดยังไม่ดี นักเรียนอ่านหนังสือไม่ออก ลายมือไม่ดี พื้นฐานความรู้และการเขียนไม่ดี” นอกจากนี้นักเรียนยังขาดทักษะในการทำงานและมีผลการเรียนยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ดังที่ครูอีกคนหนึ่งพูดว่า “นักเรียนวางแผนไม่เป็น ขั้นตอนไม่ดี ผลการเรียนยังไม่น่าพอใจ” ซึ่งสอดคล้องกับคำพูดผู้ปกครองคนหนึ่งที่ว่า “นักเรียนแก้ปัญหาไม่เป็น ทำโครงการก็ข้างพิมพ์ข้างทำ” รวมทั้งนักเรียนส่วนใหญ่ยังขาดคุณธรรมและจริยธรรมพื้นฐานดังคำพูดของครูผู้สอนที่ว่า “นักเรียนขาดความรับผิดชอบ ส่งงานแล้วไม่ทำ ต้องเน้นย้ำเรื่องคุณธรรม จริยธรรม” ซึ่งสอดคล้องกับคำพูดของครูอีกคนหนึ่งที่ว่า “นักเรียนไม่ประหยัด ทั้งที่ครูสนใจดี ส่งเสริมให้เข้าวัดตามเทศกาล ตี๋นนอนสาย จะเข้าวัดก็ต้องมีกลุ่มเพื่อน ๆ”

การแก้ปัญหาการพัฒนาบุคลากรเพื่อจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเชิงระบบแบบมีส่วนร่วม

แนวทางการพัฒนาบุคลากรเพื่อจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนเทศบาล ประชาชนรค์จากการมีส่วนร่วมของครู ผู้บริหาร โรงเรียน ศิษยานิเทศก์ คณะกรรมการสถานศึกษา และ ผู้ปกครองนักเรียนสามารถสรุปได้ 5 ขั้นตอน ดังแสดงในแผนภาพข้างใต้

ภาพ 4 ระบบการพัฒนาบุคลากรเพื่อจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1. **การจัดระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการพัฒนาบุคลากร** โรงเรียนดำเนินการกำหนด หรือระบุข้อมูลสารสนเทศหลักที่จำเป็นต่อการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ เจตคติ และ ทักษะกระบวนการในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้แก่ ประวัติการศึกษา ประวัติการ ได้รับการฝึกอบรม ประวัติการทำงาน ความสามารถพิเศษ เกียรติประวัติที่ได้รับ ความต้องการได้รับการพัฒนาของครู เป็นต้น จากนั้นจึงดำเนินการออกแบบและสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป เมื่อนำเครื่องมือไปเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นที่เรียบร้อยแล้วก็นำมาประมวลผลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา หรือวิธีการทางสถิติทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาได้ พร้อมทั้งจัดเก็บข้อมูลไว้เป็นหมวดหมู่เพื่อให้ง่ายต่อการเรียกใช้ โดยอาจจะเก็บไว้ในรูปของเอกสารหรือฐานข้อมูลในคอมพิวเตอร์ ก็ได้

2. การศึกษาวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร ในขั้นนี้โรงเรียนดำเนินการวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทั้งในด้านเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ หลักสูตร และกระบวนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การออกแบบและวางแผนจัดการเรียนรู้ เทคนิคและวิธีการจัดการเรียนรู้ การเลือกใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นต้น จากนั้นจึงนำผลการวิเคราะห์ที่ได้ไปวิเคราะห์เปรียบเทียบกับข้อมูลสารสนเทศด้านบุคลากรที่มีอยู่ในขั้นตอนที่ 1 เพื่อกำหนดว่าบุคลากรแต่ละคนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาในเรื่องใดบ้าง พร้อมทั้งจัดลำดับความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทั้งในระดับโรงเรียนและระดับบุคคลในแต่ละเรื่องไว้ด้วย

3. การคัดเลือกบุคคลเข้ารับการพัฒนา โรงเรียนดำเนินการคัดเลือกบุคลากรเข้ารับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยพิจารณาจากข้อมูลความต้องการจำเป็นในขั้นตอนที่ 2 พร้อมทั้งสอบถามความต้องการและความสนใจของครูประกอบด้วย ทั้งนี้ในการดำเนินการคัดเลือกโรงเรียนสามารถดำเนินการได้หลายลักษณะเช่น ดำเนินการในระดับโรงเรียนโดยผู้บริหารหรือรองผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ตัดสินใจ ดำเนินการในระดับกลุ่มสาระวิชาโดยหัวหน้ากลุ่มเป็นผู้ตัดสินใจ หรือ ดำเนินการในระดับบุคคลโดยครูแต่ละคนเป็นผู้ตัดสินใจ

4. การดำเนินการพัฒนาบุคลากร โรงเรียนดำเนินการพัฒนาบุคลากรใน 2 รูปแบบ คือ

4.1 การพัฒนาบุคลากร โดยโรงเรียนดำเนินการเอง เป็นวิธีการหรือกิจกรรมที่โรงเรียนนำมาใช้พัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูในโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย 1) กิจกรรมที่ฝ่ายบริหารโรงเรียนดำเนินการ ได้แก่ การนิเทศภายใน การอบรมครูภายในโรงเรียน การศึกษาดูงาน การประชุมประจำเดือน การให้ความรู้โดยผู้บริหารโรงเรียน และการเผยแพร่ความรู้โดยครูผู้สอนที่มีความรู้หรือได้รับความรู้มาจากแหล่งต่าง ๆ 2) กิจกรรมที่กลุ่มสาระวิชาดำเนินการ ได้แก่ การขยายผลโดยครูที่ไปอบรม ศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการนิเทศภายใน

4.2 การพัฒนาโดยหน่วยงานภายนอก เป็นวิธีการหรือกิจกรรมการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูในโรงเรียน โดยส่งครูไปเข้ารับการพัฒนาซึ่งจัดขึ้นมาโดยหน่วยงานต่าง ๆ ภายนอกโรงเรียน เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด อำเภอบางละมุง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นต้น

5. การประเมินผลการพัฒนาบุคลากร โรงเรียนจัดให้มีการติดตามและประเมินผลการพัฒนาครูที่จัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยวิธีการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น การประชุม การนำเสนอผลงาน การสังเกตพฤติกรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อนำผลการประเมินมาใช้ปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูเป็นสำคัญ สำหรับประเด็นการประเมินประกอบด้วย 2 ส่วนสำคัญ คือ พฤติกรรมการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของนักเรียน และกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน

ผลการประเมินระบบการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา

จากการดำเนินการแก้ปัญหาการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาเชิงระบบของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ซึ่งประกอบด้วยระบบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ระบบการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา และระบบการพัฒนาบุคลากร เพื่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ปรากฏผลดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ผลการประเมินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา จากการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านหนองขำนาญ โดยการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาแบบบูรณาการซึ่งประชาชน คณะกรรมการสถานศึกษา ศิษยานุศิษย์ ครู และผู้บริหาร โรงเรียนช่วยกันคิดขึ้นมา และนำหลักสูตรไปใช้โดยให้ครูทุกคนร่วมกันวางแผนจัดการเรียนรู้และลงมือจัดการเรียนรู้แบบครูสอนเป็นทีม ได้ส่งผลให้ชั่วโมงสอนของครูมีว่างเพื่อไปทำงานอย่างอื่นมากขึ้น การจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างสนุกสนานนักเรียนมีความสุขกับการเรียน ดังที่นักเรียนคนหนึ่งพูดว่า “ชอบเรียนแบบนี้ สนุกดีคะ เรื่องที่ครูนำมาสอนก็เป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเรา หนูได้เล่น ได้และทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ๆ ไม่ต้องคอยทำการบ้านและอ่านหนังสือแบบแต่ก่อน อยากให้ครูสอนหนูแบบนี้ไปนาน ๆ” อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนวหลักสูตรแบบบูรณาการจะทำให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขมากกว่าเดิม แต่สำหรับนักเรียนในช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-ป.3) ยังคงมีปัญหาด้านการอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณ ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการศึกษาต่อ ดังคำพูดของครูคนหนึ่งว่า “การสอนตามหลักสูตรแบบบูรณาการของโรงเรียน ยอมรับว่านักเรียนมีความสุขในการเรียนมากกว่าก่อน แต่ในด้านวิชาพื้นฐานภาษาไทย คณิต วิทยาศาสตร์ นักเรียนยังมีผลการเรียนไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ ไม่รู้จะทำอย่างไรดี จนบางครั้งก็อยากจะกลับไปสอนเป็นรายวิชาแบบเก่าเหมือนกัน” นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้ตามแนวหลักสูตรแบบบูรณาการยังเป็นที่พึงพอใจของผู้ปกครองเนื่องจากนักเรียนได้เรียนรู้สิ่งที่อยู่ใกล้ตัวในท้องถิ่น และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้ ดังจะเห็นได้จากคำพูดของผู้ปกครองรายหนึ่งที่ว่า “ชอบที่โรงเรียนให้นักเรียนได้เรียนสิ่งที่ใกล้ตัวและหาได้ในท้องถิ่นเพื่อให้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน” ส่วนในด้านการสนับสนุนด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ของครูไม่พบว่ามีปัญหาแต่อย่างใด รวมทั้งโรงเรียนยังได้ประโยชน์จากการเข้ามีส่วนร่วมของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกเรียนทำให้โรงเรียนสามารถสร้างอาคารห้องสมุดถาวรได้จำนวน 1 หลัง อีกด้วย

2. ผลการประเมินการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศ จากการแก้ปัญหาการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศด้วยวิธีการเชิงระบบแบบมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหลาย โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน 5 ขั้นตอน ได้แก่ การจัดเก็บและบันทึกข้อมูล การประมวลผลข้อมูล การเก็บรักษาข้อมูล

สารสนเทศ การเรียกใช้ข้อมูลสารสนเทศ และการประเมินและปรับปรุง ได้ส่งผลให้โรงเรียนมีข้อมูลที่ครบถ้วน ถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน ดังที่ผู้บริหาร โรงเรียน ได้พูดว่า “ตอนนี้โรงเรียนมีฐานข้อมูลต่าง ๆ ที่ครอบคลุมและครบถ้วนตามที่โรงเรียนและหน่วยงานภายนอกต้องการแล้ว ไม่จำเป็นต้องเก็บข้อมูลทุกครั้งเมื่อต้องการใช้เหมือนเช่นที่ผ่านมาอีกต่อไป” ในส่วนของข้อมูลดิบที่ได้รับมาเกือบทั้งหมดจะได้รับการประมวลผลให้อยู่ในรูปของสารสนเทศ พร้อมทั้งนำไปเก็บรักษาไว้ในสถานที่เฉพาะและมีการกำหนดตัวผู้รับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน ดังที่ครูผู้รับผิดชอบได้พูดว่า “ข้อมูลดิบทุกประเภทที่เก็บมาได้จะถูกนำเข้าโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อทำการคำนวณจากนั้นจึงเก็บไว้ที่ศูนย์ข้อมูลของโรงเรียนและส่งสำเนาไปให้ครูที่รับผิดชอบเก็บรักษาไว้อีกส่วนหนึ่ง” นอกจากนี้ระบบการจัดการข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนยังช่วยให้การเรียกใช้ข้อมูลทำได้อย่างรวดเร็ว ครูจึงมีเวลาจัดกิจกรรมการเรียนรู้และอยู่กับนักเรียนมากขึ้นกว่าเดิม ดังจะเห็นได้จากคำพูดของครูที่ว่า “ถ้าฉันต้องการข้อมูลอะไรเกี่ยวกับโรงเรียนก็สามารถค้นหาได้อย่างรวดเร็ว ไม่เหมือนแต่ก่อนช้าอืดอาดมาก พอมาตอนนี้เร็วขึ้นมากเลยทำให้ไม่ต้องรบกวนเวลานักเรียนและมีเวลาสอนนักเรียนมากขึ้น” นอกจากนี้จากกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ยังทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหลายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ โรงเรียนมากขึ้น อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนเครื่องคอมพิวเตอร์จากองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 ชุด อีกด้วย

3. ผลการประเมินระบบการพัฒนาบุคลากรเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การพัฒนาบุคลากรเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนเทศบาลประชาสรรค์ โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาและพัฒนาบุคลากร ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน คือ การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการพัฒนาบุคลากร การศึกษาวิเคราะห์ความต้องการ การคัดเลือกบุคคลเข้ารับการพัฒนา การดำเนินการพัฒนา และการประเมินผลการพัฒนาทำให้โรงเรียนมีฐานข้อมูลการพัฒนาบุคลากรที่ครบถ้วนสมบูรณ์ ดังคำพูดของฝ่ายบริหารที่ว่า “ตอนนี้โรงเรียนมีข้อมูลการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ทุกด้าน ทำให้การตัดสินใจพัฒนาครูมีความคุ้มค่า ไม่สูญเปล่า และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียน” นอกจากนี้การมีระบบการพัฒนาบุคลากรเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญยังทำให้บุคลากรในโรงเรียนมีความพึงพอใจและมีทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาบุคลากร ดังคำพูดของครูคนหนึ่งที่ว่า “ก็พอใจนะกับวิธีการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนรู้สึกทำให้ความเป็นธรรมกับทุกคน และเราก็ได้ประโยชน์มากจากวิธีการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน ตอนนี้รู้สึกว่ามันใจในการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญมากขึ้นกว่าเดิม” ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้ครูจำนวนหนึ่งสามารถจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความพึงพอใจให้กับนักเรียนเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากคำพูดของนักเรียนคนหนึ่งที่ว่า “ชอบการเรียนที่ครูให้ศึกษาค้นคว้าเรื่องต่าง ๆ รู้สึกสนุก ไม่เบื่อ ตอนนี่ครูหลายคนก็จะสอนแบบเดียวกันนี้แหละ” ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับ โรงเรียนเทศบาลประชาสรรค์จึงก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง

นโยบายและยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสำหรับสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

จากการวิเคราะห์ผลการศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 และสถานศึกษาใน สังกัดควรกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ในการจัดการศึกษาดังนี้

1. พัฒนาระบบการคัดสรรผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยให้มีระบบการคัดเลือก แบบเปิดซึ่งให้โอกาสบุคคลโดยทั่วไปซึ่งมีวิสัยทัศน์ และมีทักษะในการบริหารจัดการแบบมีอาชีพที่ เน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมาดำรงตำแหน่งผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาให้เกิดแก่ผู้บริหาร และครูของสถานศึกษาในสังกัด นำมาซึ่ง ความสำเร็จของการบริหารและการจัดการศึกษาที่ยึดโรงเรียนเป็นฐาน

2. ปรับปรุงโครงสร้างการจ้องค์กรสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้เป็นโครงสร้างองค์กร แบบแนวราบ (Flat Organization) ลดสายการบังคับบัญชาให้สั้นลง โดยให้สถานศึกษามีอิสระในการ บริหารจัดการตนเอง (Self-Governance). ให้มากที่สุด และอยู่ในแนวระนาบเดียวกันกับสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาซึ่งมีฐานะเป็นองค์กรประสาน ส่งเสริม สนับสนุน ติดตาม และประเมินผลการจัด การศึกษามีให้อยู่ในฐานะหน่วยควบคุมหรือบังคับบัญชาสถานศึกษา

3. ส่งเสริมระบบการนิเทศภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพพร้อมทั้งปรับเปลี่ยนบทบาท ของศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้อยู่ในฐานะหุ้นส่วนในการจัดการศึกษา (partnership) ของสถานศึกษาและเป็นที่ปรึกษา (counselor) หรือเป็นที่เลี้ยง (mentor) ให้กับผู้บริหารสถานศึกษาและ ครูผู้สอน เพื่อลดการไปนิเทศครูผู้สอนที่สถานศึกษาแบบตัวต่อตัว (face to face)

4. ส่งเสริมให้ผู้บริหารและครูผู้สอนมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบาย และการบริหาร แผนงานหรือ โครงการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อควมมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และ ตรวจสอบได้

5. ปรับลดหรือยกเลิกนโยบาย แผนงาน หรือโครงการต่าง ๆ ที่ทำให้ต้องแยกครูออกจาก ห้องเรียน และแยกผู้บริหารออกจากโรงเรียนโดยหันมาใช้ นโยบายส่งเสริมและพัฒนาความเข้มแข็งของ สถานศึกษาด้วยตัวของสถานศึกษาเองบนหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

6. ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างทั่วถึง และเสมอภาคกัน บน พื้นฐานของข้อมูลความต้องการจำเป็นที่แท้จริงและถูกต้องของสถานศึกษาแต่ละแห่งเพื่อลดความไม่ ทั่วไวจของบุคลากรในสังกัดที่มีต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

7. จัดให้มีกระบวนการวิจัยเพื่อค้นหาปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และ แสวงหาระบบ รูปแบบ วิธีการหรือนวัตกรรมต่าง ๆ ที่สามารถนำมาใช้ดำเนินการเพื่อการยกระดับ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น

8. ปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ ค่านิยม ความเชื่อ และวัฒนธรรมการทำงานของบุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยมุ่งเน้นการให้บริการ และประสานประโยชน์ร่วมกันระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กับสถานศึกษาอันจะนำมาซึ่งความสัมพันธ์อันดีระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กับสถานศึกษาในสังกัด

9. จัดให้มีกิจกรรมที่หลากหลายและต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานศึกษา กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และระหว่างสถานศึกษาคู่ด้วยกัน

10. ส่งเสริมให้สถานศึกษาขนาดเล็กนำระบบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย การสร้างหลักสูตร การใช้หลักสูตร การประเมินผลหลักสูตร และการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ของสถานศึกษา

11. ส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนาระบบการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศซึ่งประกอบด้วย การเก็บรวบรวมและบันทึกข้อมูล การประมวลผลข้อมูล การเก็บรักษาข้อมูล การเรียกใช้ข้อมูล และการติดตามประเมินผล เพื่อช่วยลดภาระการทำงานด้านข้อมูลสารสนเทศของครูผู้สอนอันจะนำมาซึ่งประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนต่อไป

12. ส่งเสริมให้สถานศึกษาดำเนินการพัฒนาบุคลากรเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างเป็นระบบซึ่งประกอบด้วย การจัดระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการพัฒนาบุคลากร การศึกษาวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น การคัดเลือกบุคลากร การดำเนินการพัฒนาบุคลากร และการประเมินผลการพัฒนาบุคลากร เพื่อช่วยให้การพัฒนาครูดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวทางที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดไว้